

O'ZBEKISTONDA RIVOJLANIB BORAYOTGAN MILLIY TARMOQ RESURSLARI AFZALLIKLARI

Muhammadaliyeva Nazifaxon Foziljon qizi

Farg'ona davlat universiteti Chet tillari fakulteti, I-kurs

Muhammadaliyeva12@gmail.com +998910557906

Ilmiy rahbar: Mirzaakbarov Dilshodbek Dovlatboyevich

Farg'ona davlat universiteti axborot texnologiyalari kafedrasi o'qituvchisi

mdilshodbek@mail.ru

<https://orcid.org/0009-0005-1205-1133>

Annotatsiya: Mazkur maqolada O'zbekiston Respublikasida so'nggi yillarda jadal rivojlanib borayotgan milliy tarmoq resurslari, ularning ahamiyati hamda zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) sohasidagi o'rni tahlil etiladi. Maqolada shuningdek, milliy tarmoq resurslarining ishonchliligi, xavfsizligi, iqtisodiy samaradorligi hamda madaniy-ma'naviy merosni saqlab qolishdagi roli ham yoritib berilgan. Tadqiqot natijalari O'zbekistonda raqamli infratuzilmani rivojlantirish borasidagi istiqbolli yo'nalishlarni belgilashga xizmat qiladi.

Аннотация: В статье анализируются национальные сетевые ресурсы, которые в последние годы стремительно развиваются в Республике Узбекистан, их значение и роль в сфере современных информационно-коммуникационных технологий (ИКТ). В статье также подчеркивается надежность, безопасность, экономическая эффективность и роль национальных сетевых ресурсов в сохранении культурного и духовного наследия. Результаты исследования будут способствовать определению перспективных направлений развития цифровой инфраструктуры в Узбекистане.

Abstract: This article analyzes the national network resources, which have been rapidly developing in the Republic of Uzbekistan in recent years, their significance and role in the field of modern information and communication technologies (ICT). The article also highlights the reliability, security, economic efficiency of national network resources, and their role in preserving cultural and spiritual heritage. The results of the study serve to identify promising directions for the development of digital infrastructure in Uzbekistan.

Kalit so'zlar: Milliy tarmoq resurslari, axborot xavfsizligi, raqamli transformatsiya, elektron hukumat, mahalliy internet xizmatlari, ta'lim resurslari, axborot texnologiyalari, raqamli infratuzilma, internet platformalar, madaniy merosni raqamlashtirish.

Ключевые слова: Национальные сетевые ресурсы, информационная безопасность, цифровая трансформация, электронное правительство, локальные

интернет-сервисы, образовательные ресурсы, информационные технологии, цифровая инфраструктура, интернет-платформы, цифровизация культурного наследия.

Keywords: National network resources, information security, digital transformation, e-government, local internet services, educational resources, information technologies, digital infrastructure, internet platforms, digitization of cultural heritage.

1.Kirish

Globalashuv sharoitida axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi har bir davlatning raqamli suverenitetini ta'minlashni dolzarb masalaga aylantirdi. Shu nuqtai nazardan qaraganda, O'zbekistonda milliy tarmoq resurslarini shakllantirish va rivojlantirish bo'yicha amalga oshirilayotgan ishlar alohida e'tiborga loyiq. O'zining milliy internet infratuzilmasiga ega bo'lish nafaqat axborot xavfsizligini ta'minlaydi, balki fuqarolarga ko'plab qulayliklar yaratadi. Ushbu maqolada O'zbekistonda shakllanib borayotgan milliy tarmoq resurslarining asosiy turlari, ularning afzalliklari va jamiyat taraqqiyotidagi o'rni yoritib beriladi.

Milliy tarmoq resurslari deganda, O'zbekiston hududida ishlab chiqilgan va mahalliy foydalanuvchilar ehtiyojlariga xizmat qiladigan raqamli platformalar, internet saytlar, elektron xizmatlar tizimi, axborot portallari, ta'lim resurslari, raqamli kutubxonalar va ijtimoiy tarmoqlar tushuniladi. Ular quyidagilarga bo'linadi: Davlat xizmatlariga oid portallar (my.gov.uz, lex.uz, id.gov.uz); Elektron ta'lim tizimlari (ziyo.uz, edu.uz, uzedu.uz); Raqamli ommaviy axborot vositalari (kun.uz, daryo.uz, gazeta.uz); Madaniy-ma'naviy resurslar (milliy kutubxona, uznature.uz, museum.uz); Mahalliy ijtimoiy tarmoqlar yoki forumlar, texnik yordam saytlari va boshqalar. Milliy tarmoq resurslarining asosiy afzalliklari, ya'ni, axborotning xavfsizligi. Milliy resurslardan foydalanish xorijiy tarmoqlarga nisbatan ko'proq nazoratni ta'minlaydi. Bu esa maxfiy ma'lumot -larning chetga chiqishini oldini oladi. Davlat xizmatlari yoki ta'lim tizimiga oid axborotlar faqat O'zbekiston serverlarida saqlanishi – milliy xavfsizlik kafolatidir.

Yana bir afzalligi, mahalliy ehtiyojlarga moslashganlikgidir. Milliy resurslar aholining til, madaniyat va urf-odatlariga mos ravishda ishlab chiqiladi. Ularning interfeysi o'zbek tilida, ba'zida rus, qoraqalpoq yoki ingliz tillarida ham mavjud bo'lib, foydalanuvchiga maksimal qulaylik yaratadi. Iqtisodiy samaradorlik tomonida qo'l keladigan eng qulay tomoni bu chet el servislariga to'lanadigan valyuta mablag'lari qisqaradi. Bundan tashqari, mahalliy IT-kompaniyalar rivojlanadi, ish o'rinlari yaratiladi, raqamli xizmatlar eksport qilinishi mumkin bo'ladi. Biz alohida takidlashimiz kerak bo'lgan, eng muhim tomoni bu ta'lim va fan rivojiga qo'shayotgan hissasidir. Ya'ni qanday qilib, elektron kutubxonalar, videodarsliklar, interaktiv testlar

va ta'lim platformalari orqali yoshlar zamonaviy bilimlarni o'zlashtira oladi. Masalan, Ziyonet portali o'quvchilar va talabalar uchun katta imkoniyatlar yaratmoqda. Madaniy merosni saqlash va targ'ib qilish, yani ma'daniy meroslarimizni har bir ijtimoiy tarmoqda aks ettirish, chunki hozirda biz foydalanib kelayotgan har bir internet resurslarimizda milliy brendimiz bo'lib xizmat qiladi. O'zbekistonning tarixiy obidalari, xalq og'zaki ijodi, milliy urf-odatlar va san'ati raqamli shaklda saqlanmoqda va keng ommaga taqdim qilinmoqda. Bu esa milliy identitetni mustahkamlashga xizmat qiladi. Raqamli davlatni shakllantirishga yaratib berayotgan sharoiti esa milliy tarmoq resurslari davlatning "raqamli" transformatsiyasi uchun asosi hisoblanadi. Elektron hukumat portallari orqali fuqarolar davlat xizmatlaridan masofadan turib foydalanish imkoniga ega bo'lmoqda.

2. Amaliy natijalar va istiqbollar.

So'nggi yillarda UzCloud, Uzinfocom, Cyber Security Center kabi muassasalar orqali milliy resurslarni rivojlantirishga katta e'tibor qaratilmoqda. "Yagona interaktiv davlat xizmatlari portali", "Raqamli O'zbekiston — 2030" strategiyasi doirasida yuzlab yangi platformalar joriy qilinmoqda. Istiqbolda esa sun'iy intellekt, "open data" (ochiq ma'lumotlar), tarmoqlararo integratsiya asosida yanada ilg'or xizmatlar yaratilishi kutilmoqda.

- Elektron hukumat tizimining kengayishi

"Yagona interaktiv davlat xizmatlari portali" (my.gov.uz) orqali 300 dan ortiq xizmat turlari onlayn ko'rinishda taqdim etilmoqda. Bu fuqarolarning vaqt va mablag'ini tejashga, davlat xizmatlari shaffofligini ta'minlashga xizmat qilmoqda.

- Mahalliy hosting va ma'lumotlar markazlari (data-center) infratuzil-masi shakllandi

Uzinfocom, UzCloud va Data Processing Center kabi platformalar davlat va nodavlat tashkilotlari uchun ma'lumotlarni xavfsiz saqlash va qayta ishlash imkonini yaratdi. Bu esa milliy axborot mustaqilligini mustahkamladi.

- Onlayn ta'lim va ilmiy resurslar rivojlandi

Pandemiya davrida ziyo.uz, edu.uz va boshqa platformalar orqali onlayn ta'lim jadal sur'atda yo'lga qo'yildi. Bu tajriba hozirda ham davom etmoqda va ta'lim jarayonining uzluksizligini ta'minlamoqda.

- Axborot xavfsizligi sohasida muhim qadamlar qo'yildi

"Kiberxavfsizlik markazi" (Cyber Security Center) faoliyati bilan milliy tarmoq resurslarining xavfsizligi ta'minlanmoqda. Tashkilot milliy segmentda yuz berayotgan tahdid va xurujlarning oldini olishda faol ishtirok etmoqda.

- Raqamli xizmatlarning soddalashtirilishi

Elektron to'lov tizimlari (Click, Payme, Apelsin va boshqalar) bilan integratsiyalashgan davlat xizmatlari va bank xizmatlari raqamli ekotizimda muhim o'rinni egallamoqda.

Istiqbollar.

Yaqin va uzoq istiqbolda O'zbekistonda milliy tarmoq resurslarini rivojlantirish quyidagi yo'nalishlar bo'yicha davom ettiriladi:

- Sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar (Big Data) asosida xizmatlar yaratish

Davlat boshqaruvi, sog'liqni saqlash, ta'lim va transport tizimlarida sun'iy intellektga asoslangan platformalar tatbiq etilishi ko'zda tutilmoqda. Bu xizmatlarni yanada aniq, avtomatlashtirilgan va foydalanuvchi uchun qulay qiladi.

- Ochiq ma'lumotlar portallarini kengaytirish

"Open Data" platformalari orqali tadbirkorlar, tadqiqotchilar va fuqarolar uchun foydali statistik va analitik ma'lumotlar ochiq e'lon qilinadi. Bu shaffoflik va innovatsiyalarni rag'batlantiradi.

- Hududiy raqamli infratuzilmani rivojlantirish

Har bir viloyat va tuman miqyosida raqamli markazlar tashkil etilib, aholining AKT sohasidagi savodxonligi oshiriladi, IT xizmatlarga kirish imkoniyati kengaytiriladi.

- Milliy ijtimoiy tarmoqlar va kommunikatsion platformalarni rivojlantirish

Telegram, WhatsApp kabi platformalarga muqobil sifatida mahalliy ijtimoiy tarmoqlar va messenjerlar ishlab chiqilishi orqali axborot oqimi ustidan ichki nazorat kuchaytiriladi.

- Madaniy va tarixiy merosni to'liq raqamlashtirish

Muzeylar, kutubxonalar, arxivlar, adabiy va tarixiy manbalar onlayn resurslar ko'rinishida yaratilib, ularning ommabopligi va saqlanish darajasi oshiriladi.

- Xalqaro hamkorlik asosida IT-eksport bozoriga chiqish

O'zbekistonning IT sohasidagi quvvatlari xorijiy investitsiyalar va buyurtmalar asosida ishlashga tayyor holatga keltiriladi. Bu mamlakat eksport salohiyatini oshiradi.

3.Xulosa

O'zbekistonda milliy tarmoq resurslarining izchil rivojlanib borayotgani – bu nafaqat texnologik taraqqiyotning ko'zgusi, balki milliy suverenitet va axborot mustaqilligining mustahkam poydevoridir. Raqamli infratuzilmaning kengayishi, aholining AKT sohasidagi bilim va ko'nikmalarining ortib borishi, davlat xizmatlarining elektron shaklga o'tishi kabi omillar O'zbekistonni zamonaviy raqamli jamiyat sari yetaklamoqda. Bugun biz guvoh bo'layotgan har bir milliy platforma – bu ertangi raqamli O'zbekistonning asosi, yosh avlod uchun esa ishonchli bilim, axborot va imkoniyat manbaidir. Shunday ekan, milliy tarmoq resurslarini qo'llab-quvvatlash

va ulardan samarali foydalanish har birimizning kelajak uchun qo‘shgan hissamiz bo‘ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar :

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi doirasidagi nutqlari va qarorlari. – www.prezident.uz
2. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “Elektron hukumatni rivojlantirish konsepsiyasi” haqidagi qarori. – www.gov.uz
3. Uzinfocom davlat unitar korxonasi rasmiy sayti. – www.uzinfocom.uz
4. Yagona interaktiv davlat xizmatlari portali. – www.my.gov.uz
5. Ziyonet ta’lim portali. – www.ziyonet.uz
6. Karimov I.A. “Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch”. – Toshkent: Ma’naviyat, 2008.
7. Xolmatova D.X., To‘xtayev B.T. “Axborot texnologiyalari asoslari”. – Toshkent: TDYU nashriyoti, 2020.
8. Rasulov R.S. “Elektron hukumat va axborot tizimlari”. – Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2021.
9. Cyber Security Center rasmiy portali va xavfsizlikka oid tahliliy ma’lumotlar. – www.cybersecurity.